

CYCLADIC SEMINAR – ΚΥΚΛΑΔΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

THE ARCHAEOLOGICAL SOCIETY AT ATHENS, 22 PANEPISTIMIΟΥ STREET
Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 22

Tuesday, 11 December 2018, 7 P.M.

Τρίτη, 11 Δεκεμβρίου 2018, 7 μ.μ.

Δρ. Ζώζη Παπαδοπούλου

Τμηματάρχης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Μουσείων
Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων

Αντίπαρος: από το Πρωτοκυκλαδικό νεκροταφείο των Κρασάδων
στην Μεσοκυκλαδική/Υστεροκυκλαδική Ι θέση του Αγριόκαστρου

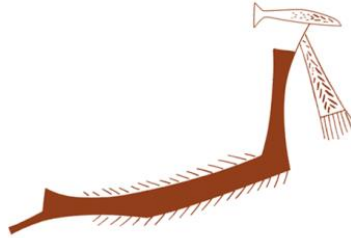

Dr Zozi Papadopoulou

Head of the Department of Prehistoric and Classical Antiquities, and Museums
of the Ephorate for the Cyclades

Antiparos: from the Early Cycladic cemetery at Krassades
to the Middle Cycladic/Late Cycladic I site at Agriokastro

The seminar is organized by **Marisa Marthari**
Οργάνωση Σεμιναρίου: **Μαρίζα Μαρθάρη**

ΚΥΚΛΑΔΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Τρίτη, 11 Δεκεμβρίου 2018

Δρ. Ζ. Παπαδοπούλου

*Τμηματάρχης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Μουσείων
Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων*

Αντίπαρος: από το Πρωτοκυκλαδικό νεκροταφείο των Κρασάδων στην Μεσοκυκλαδική/Υστεροκυκλαδική Ι θέση του Αγριόκαστρου

Η Αντίπαρος αποτελεί ένα από τα λιγότερο ερευνημένα νησιά των Κυκλάδων. Ο J. Theodore Bent, που στα τέλη του 19ου αι. διαπιστώνει «πυκνή κατοίκηση του νησιού κατά την ΠΚ περίοδο», ερεύνησε δύο νεκροταφεία, το «δυτικό», όπως το ονομάζει, της ΠΚΙ περιόδου και το «ανατολικό», της ΠΚΙΙ περιόδου, με ευρήματα που σήμερα βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο. Την πρώτη συστηματική αρχαιολογική έρευνα στο νησί διενήργησε ο Χρίστος Τσούντας, ο οποίος ανέσκαψε τάφους της ΠΚΙ περιόδου στο νεκροταφείο των Κρασάδων, στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου, το οποίο πιθανώς ταυτίζεται με το «δυτικό» νεκροταφείο του Bent.

Σε πρόσφατες έρευνες της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων επανενοπίστηκε η θέση Κρασάδες και εκεί ερευνηθήκε συστάδα τάφων ορισμένοι εκ των οποίων αδιατάρακτοι. Οι τάφοι είναι κιβωτιόσχημοι και με κτιστά σήματα (όπου σώζονται). Ανάμεσά τους ξεχωρίζει μεγάλος τάφος νέας γυναίκας (**εικ. 1**) ενταφιασμένης με ιδιαίτερη επιμέλεια και κτερισμένης με αγγείο που περιείχε 715 λίθινες ψήφους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η διερεύνηση κυκλικής φρεατόσχημης κατασκευής με υπερκείμενο μνημειακό κτιστό σήμα και επίστεψη με μεγάλο λίθο, και με ευρήματα που συνδέονται με τελετουργικές πρακτικές των Κυκλαδιτών στις αρχές της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού. Η μορφή και οι διαστάσεις της κατασκευής υποδεικνύουν την ιδιαίτερη σημασία της (ίσως σήμα ολόκληρου του νεκροταφείου ή τελετουργικός αποθέτης).

Δυτικότερα του νεκροταφείου των Κρασάδων, στην πλαγιά πάνω από το νεκροταφείο, είναι ορατά κατάλοιπα τοίχων ανάμεσα σε βραχώδη εξάρματα καθώς και κεραμική προϊστορικής περιόδου, οψιανοί και λίθινα εργαλεία που υποδεικνύουν την ύπαρξη οικισμού που προφανώς συνδέεται με το νεκροταφείο. Είναι ενδιαφέρον μάλιστα ότι στην ίδια περιοχή εντοπίστηκαν επιφανειακά μεταλλουργικά κατάλοιπα (σκωρίες, λιθάργυροι, κοιτάσματα μολυβδόχου σιδήρου και χαλκού) που υποδεικνύουν μεταλλουργική δραστηριότητα στην ίδια θέση.

Μία δεύτερη σημαντική προϊστορική εγκατάσταση εντοπίστηκε στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού. Σε βραχώδες ακρωτήριο βόρεια του Σιφνέικου Γιαλού εκτείνονται τα κατάλοιπα οικισμού στη θέση Αγριόκαστρο που, όπως δείχνει η επιφανειακή κεραμική, ήκμασε κατά την ύστερη Μεσοκυκλαδική και την Υστεροκυκλαδική Ι περίοδο.

Νοτιοδυτικά του οικισμού εντοπίστηκε το νεκροταφείο (**αφίσα**), στο οποίο διενεργήθηκε περιορισμένη σωστική ανασκαφή. Αποκαλύφθηκαν δύο μεγάλοι κτιστοί θαλαμωτοί τάφοι, μοναδικοί έως σήμερα για τον χώρο των Κυκλάδων (**εικ. 2**) και δύο μικροί κυκλοτερείς κτιστοί τάφοι. Τα ευρήματα της ανασκαφής –ειδικά εκείνα των κτιστών θαλαμωτών τάφων– είναι ιδιαίτερα πλούσια και διαφωτίζουν τομείς σχετικούς τόσο με τις ταφικές πρακτικές όσο και με την κεραμική παραγωγή και τεχνολογία των πρώτων αιώνων της 2ης χιλιετίας π.Χ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι Μεσοκυκλαδικές ραμφόστομες πρόχοι και μαστοπρόχοι με δίχρωμη διακόσμηση, ορισμένες από τις οποίες είναι εγχώριας κατασκευής ενώ άλλες είναι εισηγμένες (**εικ. 3**). Όπως έχουν δείξει οι προκαταρκτικές έρευνες, η εγχώρια κεραμική (κυκλαδικής παράδοσης και μινωίζουσα, **εικ. 4α**) αποτελεί την πλέον πολυάριθμη ομάδα ενώ δεν λείπουν και εισαγωγές από την Ηπειρωτική Ελλάδα (**εικ. 4β**), την Κρήτη και τις άλλες Κυκλάδες.

Τα ευρήματα των Κρασάδων και του Αγριόκαστρου σε συνδυασμό με τα προκαταρκτικά στοιχεία για την άσκηση μεταλλουργικών δραστηριοτήτων, επιτρέπουν την διατύπωση της βάσιμης υπόθεσης ότι οι κοινότητες της Αντίπαρου συμμετείχαν δυναμικά στο εμπορικό και πολιτισμικό δίκτυο επαφών και ανταλλαγών του προϊστορικού Αιγαίου.

CYCLADIC SEMINAR

Tuesday, 11 December 2018

Dr Z. Papadopoulou

*Head of the Department of Prehistoric and Classical Antiquities, and Museums
of the Ephorate for the Cyclades*

Antiparos: from the Early Cycladic cemetery at Krassades to the Middle Cycladic/Late Cycladic I site at Agriokastro

Antiparos is one of the least investigated Cycladic islands. J. Theodore Bent, who in the late 19th century notes “a dense settlement on the island in the Early Cycladic period”, explored two cemeteries, the Early Cycladic I “Western cemetery” and the Early Cycladic II “Eastern cemetery”, as he calls them, with finds that are currently in the British Museum. The first systematic archaeological research on the island was conducted by Christos Tsountas, who excavated graves of Early Cycladic I date in the Krassades cemetery, in the area of Ayios Georgios, which is possibly to be identified with Bent’s “Western cemetery”.

In recent investigations by the Ephoria of Antiquities for the Cyclades, the Krassades site was relocated and a cluster of graves, some undisturbed, were explored. They are cist-graves with tomb markers (where they have survived). A large grave of a young woman (**fig. 1**), buried with special care and furnished with a vessel containing 715 stone beads, is among them. Of particular interest is also a circular shaft construction with a monumental marker crowned by a large stone; it has finds associated with Cycladic ritual practices from the beginning of the Early Bronze Age. The form and dimensions of the structure indicate its special significance (perhaps serving as the marker for the whole cemetery or indicating a ritual deposit).

Further west of the Krassades cemetery, on the slope above the cemetery, wall remains among rocky outcrops and prehistoric pottery, obsidian and stone tools are visible, indicating the existence of a settlement probably associated with the cemetery. It is particularly interesting that metallurgical remains (slags, litharge, lead-bearing iron and copper minerals) were identified as surface finds in the same area, suggesting metallurgical activities on the site.

A second important prehistoric site was identified at the northwestern tip of the island. The building remains of a settlement, which, as the surface pottery shows, flourished during the late Middle Cycladic and Late Cycladic I period, extend over Agriokastro, a rocky cape north of Sifneikos Gialos.

Southwest of the settlement, the associated cemetery was located (**poster**). A limited rescue excavation was carried out there. Two large built chamber tombs, unique in the Cycladic area to date, and two small circular built tombs were recovered. The finds of the excavation – especially those of the built chamber tombs – are particularly rich and demarcate areas related to burial practices and to ceramic production and other technologies of the first centuries of the 2nd millennium BC. Of particular interest are the Middle Cycladic bichrome beaked jugs and nipples ewers, some of which are locally made, while others are imported (**fig. 3**). As the preliminary surveys have shown, local pottery (of Cycladic tradition and Minoanising, **fig. 4a**) is the most abundant group, and there are also imports from Mainland Greece (**fig. 4b**), Crete and the other Cyclades.

The finds of Krassades and Agriokastro, in combination with the preliminary data on metallurgical activities, suggest that the Antiparos communities participated dynamically in the trade and cultural network of contacts and exchanges in the prehistoric Aegean.

Εικ. 1. ΠΚ Ι νεκροταφείο Κρασάδων: κιβωτιόσχημος τάφος νέας γυναίκας.
Fig. 1. EC I Krassades cemetery: grave of a young woman.

Εικ. 2. ΜΚ/ΥΚ Ι νεκροταφείο Αγριόκαστρου: κτιστός θαλαμωτός τάφος 1.
Fig. 2. MC/LC I Agriokastro cemetery: built chamber tomb 1.

Εικ. 3. ΜΚ/ΥΚ Ι νεκροταφείο Αγριόκαστρου: ΜΚ μαστοπρόχοι από τους κτιστούς θαλαμωτούς τάφους 1 και 2.
Fig. 3. MC/LC I Agriokastro cemetery: MC nipples from built chamber tombs 1 and 2.

Εικ. 4. ΜΚ/ΥΚ Ι νεκροταφείο Αγριόκαστρου, κτιστός θαλαμωτός τάφος 2: α) ΥΚ Ι εντόπιο μινωίζον αγγείο, β) εισηγμένο ΥΕ Ι κύπελλο τύπου Βαφειού.
Fig. 4. MC/LC I Agriokastro cemetery, built chamber tomb 2: a) LC I local Minoanising vessel, b) LH I Vapheio cup imported to Agriokastro.